

Eva Kowalská – Tatiana Podolinská – Peter Salner

1. Úvod. „Ako zrnko piesku v mori“. Konštrukcia náboženskej identity menšinových a spoločensky stigmatizovaných skupín

Tatiana Podolinská

Problematika identity z pohľadu religiozity je obrovskou výzvou, keďže ide o nesmierne široký a aj zložitý komplex javov. Smerom do minulosti je možnosť nášho poznávania značne determinovaná charakterom prameňov, pričom nás obmedzuje nielen vnútorný obsah týchto prameňov, ale aj ich celková skladba a formálna podoba (literárny druh a žáner), ktoré sú priamou reflexiou dobového diskurzu. Z historickej perspektívy preto možno náboženskú identitu skúmať najmä z pohľadu príslušnosti ku konkrétnemu vierovyznaniu, teda z hľadiska konfesie. Náboženská identita tu potom viac-menej splyva s konfesionalitou, resp. v ešte prísnejšom slova zmysle s cirkevnou identifikáciou. K oddeľovaniu, resp. rozväzovaniu (dovtedy neodmysliteľného) puta náboženskej identity a príslušnosti ku konkrétnej cirkvi, dochádzalo postupne. V priebehu niekoľkých storočí toto rozväzovanie prechádzalo rozličnými fázami a podobami, od viazania sa na konkrétne cirkev ako inštitúciu, cez viazanie sa na konkrétne vierovyznanie/konfesiu (v ideovej a symbolickej, nie inštitucionálnej rovine) až po úplné vyviazanie sa náboženskej identity nielen z väzby na cirkev a z väzby na konkrétne konfesiu, ale aj z väzby na akékoľvek náboženstvo... Smerom do súčasnosti potom hovoríme a uvažujeme o religiozite, resp. ešte „voľnejšie“ o duchovnej identite, ktorá môže byť (už) celkom „vyviazaná“¹ z akýchkoľvek náboženských štruktúr.²

¹ Termín „vyviazania“ sa tu chápe v kontexte, v akom ho používa Anthony Giddens, ktorý dynamiku modernity opisuje ako dôsledok a) oddelenia času a priestoru, b) vyviazania sociálnych systémov, c) reflexívneho usporiadania a preusporiadania sociálnych vzťahov. Termín „lifting out“, prekladaný ako „vzdvihnutie“, „vytrhnutie“, resp. „vyviazanie“ sociálnych vzťahov z lokálnych kontextov, podľa neho lepšie vystihuje podstatu modernity a jej dynamizmu než termín „diferenciácia“, ktorý prevláda vo väčšine teórií modernity a sekularizácie. GIDDENS, Anthony: *Důsledky modernity*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998, s. 23. V tomto kontexte sa stretávame aj s osobitným fenoménom „ateizmu“, ku ktorému dnes už existuje rozsiahla teoretická diskusia.

² A môže sa nadväzovať na iné štruktúry, povedzme záujmové, politické, spoločenské a ďalšie.